

Új út

[1931 február]

Zsidó kritikai és irodalmi szemle ✕ Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

Új út . . .

Új útra hívom a zsidóságot. Nem új irányba, amely a régit elhagyja és vakmerő fordulókkal elkanyarodik a tegnaptól. Ha új is az ösvény, *a régiből ágazik ki*, de szélesebben és járhatóbban. Pihenő nincs több rajta, mint a régi úton, de *egyenesebben* vezet a kitűzött célok felé.

Ez az út, ahogyan én elképzelem a *leplezetlen őszinteség* vonalán halad és az utolsó állomásán egészséges és *tiszta közélettel* várja a mai zsidót.

Nem mondom, hogy vakító ivlámpák égnek az út két oldalán, de magunkkal vihetjük az *igaz zsidó* tradíciók kis kézilámpását és ez barátságosabban világít. **Csak arra kell ügyelni, hogy mindenkinek egyaránt világítson.**

Mert annak, hogy eljuthassunk az új út utolsó állomásáig, az a feltétele, hogy fegyelmezetten haladjanak előre tömegeink. Egymásba forrva, egységesen, *testvérharc nélkül*. Se két csoportban, se háromban, hanem tömör összetartásban. Nem kémiai produktum *a zsidó öntudat*, hogy azt a *politika laboratóriumában* feloldani és szétbontani lehetne. A zsidóság egységes és felbonthatatlan. A külső *színeződése* nem számít. Chassidizmus, orthodoxia, status-quo, neológia *csak történelmi pafina* a zsidóságon, de nem matéria.

A *zsidó gondolat* az új úton nem szakadhat el a vallás szent eszméitől, *de az elkülönítés principiumától igenis el kell szakadnia*. A mi lapunk nem ennek, vagy annak az árnyalatnak, hanem az egyetemes zsidóságnak orgánuma. Minden külön törekvés csak akkor számíthat támogatásunkra, ha általánosabb és összefogóbb, mint a *lokális célkitűzés*.

Az egyetemes zsidóság nagy problémái és különösen a súlyosan veszélyeztetett zsidó kisegyszisztencia kérdése nem merülhet el és nem veszhet el a személyi kultusz és a kisebb érdekcsoportok lokális politizálásának ingoványában.

A zsidóság vezetőinek nagy része hangosan küzd a polgári egyenjoguságért. Demokraták — *kifelé és felfelé*. De saját hittestvéreivel vagy fajával szemben, *befelé és lefelé* sajnos nem gyakorolja az *egyenlőség elvét*.

Ez a demokrácia hazug, liberalizmusa felületes, alaptalan ráfogás az összetartása.

Ezért a zsidóságnak, ha vezetőket választ, szakítania kell az eddigi gyakorlattal. A vezetőket ne csak a vagyoni előny, társadalmi pozíció, hanem személyi képesség egyéni rátermettség kvalifikálja.

Lapunk minden az egyetemes zsidóságot érintő megmozdulásról, eseményről informálni fogja a nyilvánosságot, de úgy, *hogy az eddigi helytelen felfogással szemben minden befolyástól mentesen, inkább kiszélesítse, semhogy szűkítse a zsidóság látóhatárát.*

Tiszteletben tartjuk a zsidó publicitás hagyományait, de *előregedett formái helyett* új formákat választunk és régi, elavult kézi munkaszámait olyanokkal cseréljük fel, amelyekben *a ma dinamói zakatolnak.* A rádió korszakában akárhol lendül meg a zsidó gondolat, akárhol küzd érényesülésért a zsidó törekvés, az egyetemes zsidóság javára hasznosítani fogjuk.

Nem regisztrálunk bármicvókat, nem dicsérünk ok nélkül, nem szolgálunk frakciókat, sem személyi hiúságot, nem rágódunk felmelegített multakon, *hanem kizáróan a szebb és jobb szociális zsidó jövőért vesszük fel a küzdelmet.*

Nem hátra, — hanem előre nézünk!

Ez a mi programunk.

Aki önzetlenül küzdeni akar a zsidó érdekekért, kövessen bennünket.

*

*

E cikk lapunk I. évfolyamának első számában jelent meg, Azért közöljük újból, hogy csehszlovákiai és jugoszláviai előfizetőink is megismerjék programunkat.

A szerk.

Stern Samu és a spanyol király.

A nagy spanyol inkvizíció idején a király, udvarmestere tanácsára rendeletet adott ki, amelyszerint mindazok, akik zsidótól származnak, vagy cseppnyi zsidóvér csörgedezik ereiben, sárga süveget tartoznak viselni. E rendelet megjelenése utáni napon, kora reggel az udvari érsek sárga süveggel a fején jelenik meg a királynál.

A király elképedve néz a főpapra.

— Szent atyám!... Miért a süveg a fejedén? — kérdi a király.

— Királyom!... Te rendelted így... *édesapám zsidó volt...*

* * *

A legutóbbi hitközségi közgyűlésen *Fleischmann* Manó indítványt nyújtott be, hogy ne lehessen választmányi tag olyan hitsorsos, akinek családjában kitért van.

Stern Samu megrémült.

— Kedves hittestvérem!... szólt *Fleischmann*hoz... Kérem, vonja vissza indítványát... *Csak nem akarja, hogy választmány nélkül vezessem a hitközséget...*

Építsük fel a hidat az utódállamok magyar zsidó írói között.

Az UJ UT ankétja a legfontosabb zsidó kultur-kérdésben.

Tizenhárom év óta változott meg a világ ki tudja hányadszor. A történelem eddigi tapasztalatai szerint a változások mindig különösebben érintették a zsidóságot. Európa új térképeinek mesgyéit sokhelyütt zsidó vérrel rajzolták meg, zsidó árvák, özvegyek könnye még ki sem száradt, a zsidó kultúra felaprózódott a kis és nagy országok határai között és nincs meg az átfogó erő, a híd, amely összefogja az egycélú zsidó kulturát.

Az UJ UT programjába vette, hogy segíteni akar azon a nagy hiányon, amit minden megnyilvánulásunkban érzünk. Az UJ UT fel akarja építeni azt a hidat, amelynek ívei átnyúlnak egyik országból a másikba, oda, ahol magyarul író zsidó írók vannak. Az UJ UT azt akarja, hogy a magyarul író zsidó írók, a magyar nyelven beszélő zsidó festőművészek, zenészek egy táborba tömörüljenek, hogy megismerjék egymást, hogy így tömörülve, belekapcsolódjanak a világ zsidó kulturájába.

Az UJ UT le akarja rombolni azt a szűk horizontot, amelyik mesterségesen takarja el az egyetemes zsidóságra való beolvadást, az UJ UT a világosságot akarja elhinteni az utódállamok magyar nyelvű zsidósága között és evégből megnyitja hasábjait ennek a fontos kérdésnek a megbeszélésére. Minden értékes hozzászólást, tanácsot közlünk és mindaddig felszinen tartjuk ezt a kérdést, amíg meg nem valósul az utódállamok magyar nyelvű zsidó művészeinek szövetsége, amely büszkén fogja közölni az egész világ zsidóságával, hogy milyen ragyogó képességű zsidó művészek vannak a magyar nyelvterületeken.

Összetartás . . .

Előszóval zsidónál vásárolok és zsidó iparost foglalkoztatok.

Tapalcany. A szálloda portása érdeklődésemre készségesen közli velem, hogy a főtéren lévő palotában a borbély zsidó.

Példásan tiszta, fővárosiasan berendezett borbélyterem. WEISZ Henrik a tulajdonos jómodoru és előzékeny. Szappanozás közben be-

szélgetésbe elegyedünk és megkérdezem Weisztől, hogy a zsidók támogatják-e üzletét?

— Hát kérem szépen — feleli Weisz — kundsajtjaimnak túlnyomó része keresztény vallású . . . Pedig szombaton zárva tartom üzletemet... Talán éppen ez a baj. A zsidók rendszerint szombaton borotválkoznak . . .

Masaryk és a zsidóság.

A csehszlovák köztársaság tudósnője Masaryk G. Tamás a 83-ik születésnapja felé közeledik. Az eltöltött 83 esztendő mindenben a meghatottság érzését kelti, mert Masaryknak az élete nyitott könyv, amelyben mindenki lapozhat.

Bennünket zsidókat közelebből érdekelhet Masaryk személye, mert eltekintve attól, hogy a Csehszlovákiában élő zsidóságot hozzájuttatta a polgárjogokhoz, Masaryk az egész világ zsidósága részére megbecsülhetetlen szolgálatokat tett. Csak a Hilsner-féle vérvádperre kell visszaemlékeznünk, amikor Masaryk Eötvös Károlyra emlékeztető buzgósággal szállt sikra a zsidókért és annyira exponálta magát, hogy egy szép napon becsomagolta holmijait és elakart menekülni, mert a felizgatott cseh diákság el akarta kergetni az

egyetemről. Masaryk minden fenntartás nélkül vetette bele magát ebbe a küzdelembe és addig nem nyugodott, amíg be nem bizonyította, hogy a vérvád beteges agyú emberek koholmánya, amelyben hinni: minden kultúremler szégyene.

Masaryk régi időtől fogva intenzíven foglalkozott zsidó kérdésekkel, még doktori disszertációját is a zsidóságról írta: „Az öngyilkosság szociológiai okai és a zsidóság” címmel. Masaryk perbe szállott a zsidóság ellenségeivel, holott ezzel abban az időben önmagának ártott, mert akkor az antiszemitizmus divatban volt és antiszemitának lenni karriért jelentett.

Masaryk hervadhatatlan érdemeket szerzett magának a világ zsidósága előtt és ezt a zsidóság nem fogja neki sohase elfelejteni.

Hangverseny a templomban.

Arról talán ne beszéljünk most, hogy az orgonát, mint tipikusan katolikus zenei instrumentumot, nem szívesen látjuk a zsidó templomban. A Dohány-utcai templom orgonájával szemben — vallási okokból — mindig bizonyos animozitással viseltettünk és ez az animozitásunk egyáltalán nem csökkent most se, mikor a Pesti Izr. Hitközség régi orgonáját eladta egy katolikus hitközségnek s helyébe csekély százezer pengős ráfizetéssel egy új orgonát csináltatott. Az új orgona valóban remek jószág. A százezer pengőért olyan gyönyörűen szárnyal a hangja s olyan misztikus hangulatot áraszt az újjávarázsolt Dohány-templomban, hogy az ember némi elandalodással a Bazilikában érzi magát.

Persze az új orgona sem kerülhette el a sorsát: szintén átesett a divatossá vált felavatási ünnepésén. Nem egy péntek esti istentisztelet keretében avatták fel az új orgonát. Szó sincs róla. Hangversenyt rendeztek a templomban. Orgonaavató hangversenyt

Ugy bizony. Ünnepi beszéd, ének, hegedű és természetesen orgonaszámok szerepeltek a műsoron. A helyárok meglehetősen borsosak voltak, de hát ezt megbocsáthatóvá teszi az a jótékony cél, amelynek érdekében a szent templomot profán hangversenyteremmé változtatták át. Az igazság kedvéért: a műsor után véletlenül tánc nem következett. De ami késik, nem múlik. Lehet, hogy erre is sor kerül. Igazán nem kell egyéb hozzá, mint kihordani a padsorokat, no meg a szentélyt, aztán lehet rendezni bált is, jazz-el, magas belépti díjjal, hírlapilag nyugtázott felülfizetéssel.

Mit tudhatja az ember!

Ímával, ájtatósággal semmit sem értek el a mi külföldre szorult diákjaink érdekében, a mi nagy templomunkban.

Profán hangversenyekkel majd aztán hitosan enyhítjük a mi manzard szobákban fagyoskodó, éhes diákjaink sorsát.

A zsidóság és a németek.

— Milyen lesz a zsidók politikai helyzete a III. Birodalomban? — A „bomlasztó” zsidóság. —

Már a „boldog” békeévekben sem tartozott a legkellemesebb dolgok közé: — Németországban zsidónak lenni. Most azonban, a Hitler-imádat tömegpszichózisának terjedése miatt kezd a zsidóság helyzete veszedelmessé válni. Egy-egy tünet élesen rávilágít a zsidóság németországi üldöztetésére és ezek a tünetek egyúttal egy igen szomorú perspektíva kiinduló pontjai, amelyekre fel kell, hogy figyeljen az egész világ.

A birodalmi németiség és fegyvertársa a szudéta németiség tudományos és köznapi sajtója „méltóan” versenyeznek egymással a zsidóság diszkreditálására irányuló, kiagyalt megállapítások és reformtervezetek népszerűsítésében. Igazán nem csodálhatjuk ha Magyarországon, a valósi és nemzetiségi türelem régebben klasszikus hazájában is akadnak „magyarok” (igaz, hogy többnyire *német-névű hazafiak*), akik német elvárataikat majmolva, itt is konkolyt akarnak elhintetni a zsidóság ellen és nem egyszer „tudományos” vagy „vallási” mezben prezentálják a maguk módján transzplantált német csodabogarakat. Bezzeg a németek az ő kisebbségi bajaik felhánytorgatásával az egész világot teleríjják (akár Csehszlovákiáról, akár Lengyelországról legyen szó, sőt még Magyarországot is türelmetlenné tartják a német kisebbségek ügyében), — de arra nem gondolnak, hogy a zsidók, — ha már el nem ismerik az ott is törvényben megszabott egyenjogúságukat, — legalább a kisebbségi jogvédelemre tarthatnak számot. És el nem ismerik a német zsidóság nagy kulturális érdemeit, sőt talán röstellik, hogy a világ egy némely nagysága (Heine, Ehrlich, Rathenau, Einstein) zsidó férfiakból került ki.

A „*Deutsches Recht*” a német nemzeti szocialista jogászok havi folyóiratában Heydebrand kormánytanácsos arról elmélkedik, hogy mi történjen a zsidókkal a „Harmadik Birodalomban”. Mindenekelőtt azt vizsgálja, vajon megvonhatják-e a német zsidók állampolgársági jogát az — *alkotmányjog megváltoztatása nélkül*?

Heydebrand jogász úr maga is kissé megijed ettől a szörnyszülött jogi reformtól és azt ajánlja, ne alkalmazzanak mindjárt a kezdetén ilyen rettenetes következményekkel járó intézkedéseket, hanem...

Ít aztán meghökken a jogász úr és eszébe jut a „külföld bizalma” és az esetleges hazai „elvarátok szelidebb lelkiismerete” és azt ajánlja, elégedjenek meg azzal, hogy készítenek egy zsidó-listát (nálunk is készítették egyet a hitlerista pücscsisták) és e lista segítségével *tegyék vitássá a zsidó németek állampolgárságát*. Ne engedjék őket az állami állásokba, egyebekben azonban maradjon egyelőre minden a régiben és tegyenek mindenfelé „megnyugtató kijelentéseket”, amíg az új joghelyzet „némiképpen” meg nem szilárdul. Tehát csak a fejét, hogy meg ne sántuljon a lefokozott állampolgárságu német zsidó.

Továbbá azt tanácsolja a kormánytanácsos úr, hogy a zsidók állampolgársági helyzetét új megjelöléssel determinálják, pld: „schutzfremde”, „reichsfremde”, (védett idegen, birodalmi idegen) tehát szerinte továbbra is jogvédelemben kellene részesíteni a zsidót, de egyébként a régi közmondás szerint cselekedni: ami késik, nem mulik...

*

A „*Sudetendeutsche Tageszeitung*” a cseh nacionalista németek napilapja a zsidóság „destruktivitását”

a következő vezércikk-elmélkedésben akarja olvasóival elhíttetni:

„Nem is kell a történelembe elmerülnünk, hogy bebizonyítsuk, hogy a zsidó szellem ősidők óta minden rombolásnak alapsejtje volt és mindenütt, ahol a szükséges befolyásra szert tett, — és hol nem volna így? — bomlasztóan és rombolóan hatott. Teljesen elegendő az utóbbi idők eseményeire rámutatni, amint pld. a szocializmusra, amely zsidók vezette alatt áll és amely nem prédikál mást, mint a legkiméletlenebb osztályharcot. rámutatni az orosz bolsevizmusra, melynek szítói a zsidók, a világháborúra, melynek hátterében a zsidó nagytőke a keresztapa szerepét vitte és a provokációkra (!) ame-

lyeket a világ nagy egyetemein ismételten ennek a fajnak a diákjai rendeztek. Bárhol is keressük a végső okokat, mindenütt a zsidó romboló-szellemre bukkanunk, mert hiszen történelmi feladata ennek az idegen népnek, hogy bomlassza fel a „vendéglátó népeket“ és saját magának teremtsen szabad pályát.“

Szellemesen jegyzi meg a prágai „Die Wahrheit“, hogy a német agy kifogyhatatlan az ilyen szivederítő részletek kitalálásában, amilyen az, hogy a zsidó nagytőke volt a világháború háttéri keresztapája, holott tudvalevően a keresztény Kruppok a háború alatt pacifista propaganda-központokat tartottak fenn Svájcban . . .

e. á.

Ujabb fellendülés előtt a szlovenszkói zsidó sportélet.

Ismeretes, hogy a háború utáni esztendőkhöz hatalmas fejlődés állott be a zsidó sportban. Minden országban gombamódra alakultak meg a zsidó sportklubok, amelyek a kezdeti konjunktúra idején nagyszerűen virágzottak. Ahogy azonban a rossz idők bekövetkeztek, természetesen volt a zsidó sportklubok dekadenciája. Egymásután szűntek meg a zsidó sportklubok és már olyan volt a helyzet, hogy a zsidó sportban teljes csőd fog bekövetkezni.

Szerencsére az utolsó pillanatban mindig akadnak olyanok, akik nem engedik a tespedést eluralkodni. Így volt ez a zsidó sportéletben is és ma már nyugodtan állapíthatjuk meg, hogy a zsidó sport újabb fellendülése várható.

Szlovenszkóban különösen öröndetes tényről számolhatunk be. Ha kvantitatív nem is beszélhetünk a zsidó sport fellendüléséről, de kvalitatív határozott fejlődés állott be. A többi közt érdemesnek tartjuk megemlíteni, hogy a pozsonyi Makkabea zsidó sportklub nyerte meg Szlovenszkó 1931 évi birkózó csapatbajnokságát. Élénk cáfolat a zsidóság degenerációjára. A kassai Makkábi zsidó tornaegyesület a legjobb tornászegyüttessel rendelkezik. Csehszlovákia egyik legjobb tennisszezője Hecht László, a Davis-Cupban az angolokat győzte le, zsidó sportember, ugyancsak zsidó Közép-európa egyik legjobb sprintere a zilinai Engel, aki öntudatos zsidó. Ugyanez a helyzet a tennisz csapatversenyekben is.

Külön fejezet illeti meg az úszást, amelyben nemcsak Szlovenszkón, de egész Csehszlovákiában vezetőszeretettel töltöttek be a

zsidó úszók. A pozsonyi Bar-Kochba úszóegyesület tagja Steiner Pál, aki Európa harmadik legjobb 100 méteres gyorsúszója. A prágai Hagibor az országos bajnokságokban az összes versenyszámokat letarolta.

A szlovenszkói zsidó sportklubok nagyon helyesen azt a taktikát követik, hogy főgondjukat az anyag kiképzésére fordítják és igyekeznek minél jobb eredményeket elérni, anélkül, hogy a tömegsportot elhanyagolják.

Lassan-lassan tehát fog ölteni Max Nordau víziója a „Muskelfludentum“-ról . . .

Izgalom van Bratislavában a hitközségi választások miatt, mintha választások után minden rendbe jönne. Így van ez már évtizedek óta. A választások előtt nagy a zaj, lárma, ígéretnek, biztatnak és amikor lezajlottak a választások, marad minden a régiben. Ne izgulj tehát pozsonyi zsidó szavazó polgár. Add le voksodat bármelyik irányzatra, mert egyik sem akar rajtad segíteni. Ők vallásosoknak tartják magukat, tehát szentek és: minden szentnek maga felé hajlik a keze . . .

A zsidó iskolák alkonya.

A zsidó iskolák megszűnésének oka: a vezetők zsidótlan politikája és a zsidó nő vallástalansága.

A zsidó történelemben mindig az iskolák játszották a legfontosabb szerepet, mert azok voltak mindenkor a zsidóság legnagyobb erőssége. Amikor Róma leigázta a zsidók országát, a megalázott nép csak iskoláinak fentartásáért könyörgött.

Önkéntelenül felvetődik tehát a kérdés: mi az oka tehát annak, hogy a mai zsidóság az utolsó *védőbástyáját*, az iskolát feladja?

Elsősorban a zsidó vezetők zsidótlan politikája az oka. Ők már *nem bíznak Istenben*, a hosszantartó, de végeredményben mégis csak *átmeneti* válság miatt a zsidó tradíciók ellenére, a takarékoság elvénél fogva, odavetik a zsidó *jövőt*, az ifjuságba helyezett *egyetlen* reménységünket.

Az idei iskolaév elején az aránylag még jó anyagi helyzetben lévő *Pesti Izr. Hitközség* megszüntette a fiu- és leány polgári iskolát. *Stern* Samu, udvari tanácsos, a hitközség elnöke nagykonceptióju ember, a régi ráse-kólokra emlékeztető kiváló egyéniség a leépítés okos politikáját folytatja, sajnos azonban ezt nem a túlme-retezett hitközségi apparátusnál, hanem az iskolák megszüntetésénél kezdte meg. Végzetes hiba! *Mert a zsidó iskola megszüntetése egyenlő a templomgyújtogatással.* A zsinagógába a zsidóságnak legfeljebb 15–20 százaléka megy, de a zsidó gyermek *mind* iskolába jár. A zsinagógánál fontosabb a zsidó iskola fentartása.

Stern Samu már maga is belátta elkövetett hibáját s azt azzal akarja jóvátenni, hogy a fiatalság számára külön fiatal rabbít alkalmazott. *Egy* rabbival az *egész* fiatalságot meg-menteni: *kuruzslás.* Takarékoság szempontjából ez *olcsóbb* módszer, amellyel azonban komoly bajt *gyógyítani nem lehet.* Ha még olyan nagyra becsüljük a fiatal rabbi tehet-ségét, legelkiismeretesebb akarása is ilyen nagy területen meddő marad, elvész.

A másik főok: *a zsidó asszony val-lástalansága*, amelyet a férj pipogya módra istápol.

A zsidó nő azelőtt a nemes gránát alma magvát szerette. A mag, az édes magzatban élte ki magát. Ma a kalvill alma izletes húsát élvezi csupán s ha véletlenül mag kerül a szájába — bocsánat! — kiköpi azt. A zsidó asszony ma boldogtalan, ha boldog állapotba kerül és igen gyak-ran *egészségével, sőt életével fizeti meg, hogy abból menekülhessen.* A zsidó nő ma már az imádságos könyv helyett előszeretettel pornograf lapo-kat olvas, s valósággal habzsolja a színházaknak kulissza mögött lejátszó pikantériáit, s néha csak kényelmi szempontból, a vallás teljes ignorá-lásával, az egyke, sőt *egyse* rendszer-nek hódol. A gyermek teljesen fő-löslegessé vált, úgyhogy bátran ki-mondhatjuk:

a házasság ma már nem egyéb, mint törvénye-sített fajtalanság, tár-sadalmilag „bevett” va-gyonszerzési lehetőség

És ez a másik oka annak, hogy még olyan hitközség is, amelynek tagjai nem csökkentek, tanítványok híján megszüntette az iskolát.

Ez a zsidóság jövőjét emésztő bajnak kétségtelen diagnózisa. Egyet-len orvossága: *a vallás*, amelynek törvényei megparancsolják, hogy a gyermek lelkébe ültessük el a fajfen-tartás biztosítékának *egyetlen* magvát, amelynek művelője és nevelője a *zsidó iskola.*

Saját készítésű

S I R K Ö V E K

legolcsóbban kaphatók

MÓZES TESTVÉREK

SIRKŐKÉSZÍTŐNÉL

Budapest, X., Kozma-u. 7. sz.

A temetőnél. Telefon. Kőbánya 75-86.

Szombaton és ünnepnap zárva.

Snejdárék hadtestparancsnok a katona és az ember.

Évekkel ezelőtt bizonyos sovinszta lapok mesterséges híreket terjesztettek arról, hogy a csehszlovák Vörös Kereszt antiszemita jellegű. Amikor ezt *Snejdárék* tábornok, a kassai Vörös Kereszt elnöke meghallotta, magához hivatott és így szólt:

— Uram, ne higgyen ezeknek a híreknek, én mondom ezt önnek. Ahol én vagyok, ott antiszemitizmus nem lehet. Remélem, hogy elhiszi ezt nekem.

A keményen hangzó, katonásan pattogó szavak mögött megéreztem az igazat.

*

Évenként Koscicén szokott szerepelni valamelyik zsidó szintársulat. Minden egyes zsidó előadáson ott láttuk *Snejdárék* tábornokot, aki egyszer így nyilatkozott:

— Szeretem a zsidóságot, mert az örök emberit látom benne. Engem minden érdekel a zsidóságból. Tudom, hogy mennyit szenvedett ez a nép. Én ott voltam 1918-ban a marokói pogromnál. Amit tehettem a zsidók érdekében, azt megtettem.

*

A kassai Zsidó Sport Klub egy alkalommal tornaakadémiát rendezett. *Snejdárék* tábornok telefonált a sport klub vezetőségéhez, hogy miért nem küldték neki jegyet, mert ő jelen akar lenni a zsidó tornászok ünnepélyén. Meg is jelent és óráig időzött a tornateremben. A végén magához kérte az elnököt:

— Uram, amit itt láttam, az örömmel töltött el. Ez hiányzott önökből. Most már tökéletes generáció fog önökből kifejlődni.

*

Snejdárék tábornok minden zsidó megmozdulásban résztvesz, minden zsidó ügyet szívből támogat. Számtalanszor adta tanujelét, hogy menyire együtt érez a legtöbbet szenvedő néppel: a zsidókkal.

Talpig ember, talpig katona. Ritka emberpéldány.

(s. p.)

Csehszlovákiai tisztelt Előfizetőinkhez!

Rajtunk kívül eső dolgok miatt az **UJ UT** első számát elkészve expediálhattuk. Ezért minden

e l ő f i z e t é s t

**ab 1932. évi január hó 1-jével
vettük nyilvántartásba.**

Amidőn még t. Előfizetőink szíves elnézését kérjük a hibákon kívüli mulasztásért, még aziránt esedezünk, hogy az esedékes előfizetési díjat postatakarék-pénztár után számlánk javára a

**Szlovák Általános
Hitelbank
Bratislava**

befizetni sziveskedjenek.

A kiadóhivatal.

Rituális bizottságot csináltak Koscicén és ennek a bizottságnak a hatáskörébe fog tartozni, hogy kiket vegyen fel a kassai orthodox hitközségbe. Az eddigi ekskluszivitást tehát intézményesítik. Eddig azért nem vettek fel tagokat, mert a **Központi Iroda** rendeletére hivatkoztak, mely bizonytalan ideig megtiltotta a kassai orth. hitközségnek új tagok felvételét. Most azonban a tilalom fel van oldva. Be lehet adni a kérvényeket. Meg van a rituális bizottság. Tehát oda kell címezni. És ott fogják visszautasítani, mert **Kassán még mindig félnek a friss szellemtől...**

Archimedes és a papi talár.

„Miért süllyed a papi tekintély?” című cikksorozatunkhoz még mindig sok levelet kapunk pro és kontra. Legtöbbször azt hibáztatják: miért kell a nyilvánosság elé vinni ezt a kérdést?

Ezeknek a műfelháborodóknak csak annyit: a betegség betegség marad, sőt terjed, *ha titkolják*.

Kérdezzük a nyilvánosságot, lehet-e, szabad-e olyan esetet elhallgatni: egy nagyobb csehszlovák város rabbija a zsidó törvények (Din thóra) mellőzésével becsületért és rágalmazásért a saját és érdemdús előjáróságát a büntető törvényszék vádlottak padjára ülteti. Egy Duna melletti híres papivárosban a rabbi olyan piszkos adósságokat csinál, hogy az egész város zsidósága pirul bele. Egy másik magyar városban a rabbi magánlaksértésért a csendőrségnél jelenti fel a hitközség elnökét.

Az ilyen anomáliák nem csak a papi talárt süllyeszti le, hanem kétségen kívül károsan hatnak a zsidó vallásra is.

* * *

Íme egy fővárosi újabb eset:

Egy pesti főrabbról akarunk egy és mást elmondani, akiről tudvalevő, hogy rabbi, tudós, író, poéta, szerkesztő és lapkiadó egy személyben. Rabbija a Pesti Izr. Hitközségnek, szerkesztője és kiadója a Magyar Zsidó Szemle című folyóiratnak. Bizonyos határokon belül ez a három állás nem összeférhetetlen egymással, csakhogy — és itt a bökkenő — a főrabbi átlépte ezeket a határokat s e kiadói minőségben elkövetett ténykedése szerintünk a *papi tekintélyen ejtett súlyos csorbát*.

De térjünk át a tárgyra. A főrabbi, mint a Magyar Zsidó

SÜLTEKHEZ ÉS
MARTASHOZ
DESSERTHEZ ÉS
KALÁCSHOZ
GAZDASÁGOS ÉS KIADÓS

אשר
Ceres

100%-OS TISZTA
NÖVÉNYZSIR

Szemle kiadó-szerkesztőjének nagyon könnyű dolga van, Lapja a hit-községtől, Chevra Kadisától, a Kultuszminisztériumtól és külföldi zsidó testületektől annyi szubvenciót kap, hogy abból a Magyar Zsidó Szemle deficit nélkül fenttartható. A főrabbit azonban nem elégíti ki a deficitnélküliség, ő jövedelmezővé akarja tenni lapját, ami alapjában véve tiszteletreméltó törekvés, ha nem vesszük figyelembe, hogy milyen eszközökkel óhajtja ezt a törekvését megvalósítani. A lapkiadók általánosan ügynököket alkalmaznak üzletszerzési célokból.

**A főrabbi merész ujitással mellőzi az ügy-
női intézményt, illetve saját, főtiszte-
lendő személyében végzi lapja számára
az ügynöki teendőket.**

Nem akarjuk élénk színekkel ecsetelni, milyen furcsa, szokatlan és feltűnő látvány lehet egy rabbi, amikor a vállalati igazgató, vagy bankvezér előszobájában várakozik. Nem akarunk sok szót vesztegetni ezeknek az uraknak a kinos, vagy kevésbé kinos meglepetésére sem, mikor kipárnázott ajtajukon benyit a fekete taláros főtisztelendő úr és templomi szószéken megedzett beszélő, sőt rábeszélő készségét latba vetve, lapja számára — pausálét, vagy legalább előfizetést kér. A papi talár nem a főtisztelendő urat feszélyezi ilyenkor, hanem azokat, akik-től kér. Egy mitugrálsz kis lapszerkesztőt könnyen leráznak a nyakuk-ról, de egy rabbival mégsem tehetik meg ezt. Hiába, még a rideg szívű bankvezérekben is él bizonyos beléjüknevelt tisztelet a reverenda iránt, ami persze egy ilyen üzleti tárgyalás után alaposan lecsökken. A rabbi úr kérését azért teljesíti a bankvezér. Hogy közben mit gondol magá-ban, arról ne beszéljünk. S hogy gyakran alkuvá fajul a dolog, az is természetes. A rabbi úr, mint amatőr-közgazdász, nem veszi figyelembe a nehéz időket és túlsókat kér. „De hova gondol főtisztelendő úr!” — csapja össze a kezeit, udvariasan nevetve az igazgató úr s megkezdődik az alku, míg végül megegyeznek.

A Magyar Zsidó Szemlét tehát nem kell félteni. A főtisztelendő úr üzleti leleménye s eredményes körutjai a bankoknál és vállalatoknál elég garanciát szolgáltatnak arra nézve, hogy a lap élni és virulni fog. Ügynökölni egyáltalán nem dehonesztáló s meglehetősen elterjedt fog-lalkozás. A rabbi-állással azonban minden körülmények között össze-férhetetlen. Ha precíz akarunk lenni, a régi tantétel alkalmazásával azt mondhatnánk, hogy minden pap tekintélye annyit veszít a súlyából amennyit az általa kiszorított pausálé nyom.

**Senki sem lehet próféta a
saját hazájában** — ezt vallja

Reisz Gyula dr. a zsidó-párt par-lamenti képviselője is, aki Pozsony-ban nem képes rendzavarás nélkül egy beszédet megtartani, míg a bécsi zsidók őt hívták meg egy Makkabea-ünnepség szónokának. **Reisz Gyula dr.** tehát Pozsonynak nem jó, de Bécsnek igen. — **Messiási idők!**...

KUFFLER כשר ÉTTEREM

1902 óta Budapest, VI., Vilmos császár-út 39. (Hajós-utca sarok.) Tel. 197—57.

Déli menü (szárnyassal) P 1.80

Esti " P 1.60

10 napi ebéd bérletjegy P 16.—

10 " vacsora " P 15.—

Kívánatra házhoz szállítva.

Mit várhatunk a reorganizált Zsidó Párttól.

Az államfordulat után csehszlovák államkeretek közé került szlovenszkói és ruszinszkói zsidóság ki akarta magát vonni a nemzetiségek és pártok küzdelmeiből s így született meg a Zsidó Párt. 1920-ban az első parlamenti választásoknál a Zsidó Párt missziós szerepet töltött be és nyugodtan megállapíthatjuk, hogy száz-százalékosan teljesítette hivatását.

Azóta még két parlamenti választást csinált végig a Zsidó Párt (1925-ben és 1929-ben) s most ott tart, hogy két parlamenti képviselője van.

Ezekután felvethetjük a kérdést: mit végzett a Zsidó Párt?

Tulajdonképpen a párt munkája a községek adminisztratív tevékenységében koncentrálnak. A mindennapi élet ezer megnyilvánulása különleges zsidó politikát involvált a községi képviselőtestületekben és a nehéz, szürke, fáradtságos hétköznapi munkát a párt megválasztott emberei legjobb tudásuk és képességük szerint végezték el.

Másképpen áll azonban a helyzet az ugynevezett „nagypolitikában”.

Itt már kevesebb eredményt mutathat fel a Zsidó Párt és ennek személyi háttere van. A megválasztott két képviselő között Reisz Gyula dr. ma már **nem bírja a választók bizalmát**, mert közel három éves parlamenti tevékenysége alatt nem mutathat ki semmilyen **pozitív eredményt**. Ugy szintén megglazultak a keretek is a választók között és ezek a körülmények készítették azután a történelmi országokban levő zsidó politikusokat arra, hogy reorganizálják a Zsidó Pártot és a szlovenszkói keretekből országos mozgalommá szélesítsék ki.

Igy született meg ez év januárjában a Jüdische Reichspartei, amelynek

elnökévé dr. Margulics Emil leitmeritzi ügyvédet a csehszlovákiai zsidó népszövetségi liga elnökét választották meg. Margulics politikai iskolázottsága horizontális gondolkodása alkalmassá teszi őt arra, hogy a Zsidó Párt megrekedt szekerét kivezesse a kátyuból.

A reorganizációra annál is inkább szükség volt, mert bizonyos politikusok magatartása miatt a párt sokat kezdett veszíteni népszerűségéből és féltő volt, hogy a Zsidó Párt teljesen összeomlik. Az utolsó pillanatban azonban mégis megjött a segítség s most, ha nagy is a csend a pártban, talán túl van már a krízisen, amelynek a szembeötlő bajait már nem is lehetett leplezni. A közel jövő fogja megmutatni, hogy **helyes** útra lépett-e a reorganizált Zsidó Párt.

S.O.S.

Riadalom a Sip-utcában.

Alacsony, tömzsi ember fejét vesztve rohan fel a Sip-utcai székház emeletére. Zihál, homlokán hideg verejték ül.

Stern Samu megdöbbenve néz a halottsápadt hírhedt kedvenc szerkesztőre:

— Mi baj? ... Mi történt?

— ... Grajszer Gatt! ...
Megjelent az Új **Út** ...

Miért népszerűtlen Magyarországon a cionizmus?

Egy büszke francia mondás szerint minden embernek két hazája van: az egyik a szülőföldje, a másik Franciaország. A zsidóra ez a mondás nem vonatkozhatik, mert a zsidónak több hazája van. Egyik, ahol született, másik, ahova hányatott sorsa veti, a harmadik, ahol megüri. A zsidó tehát, akinek ennyi hazája van, végeredményben — hazátlan.

A próféta azt mondja: „Ha éhezőt látsz, törj számára egy falat kenyeret, ha mezitelen látsz, öltöztess fel.” A cionizmus tovább megy, amikor, a hontalanoknak ha már hazát nem adhat, legalább otthont akar biztosítani, ahol minden üldöztetéstől távol, szabad emberekként élhetik az életüket. Eszmének a cionizmus tehát a *legnemesebb és legmagasztosabb*, programnak pedig — újjáépíteni egy évszázadokon át elhanyagolt országot — *hatalmas, nagyvonalú, s ennek a zürzavaros kornak egyik leggigázibb és leghősiesebb vállalkozása*. Ezért minden kultúrámban népszerű a cionizmus, amelynek nemes céljait, még a más vallásuk is támogatják.

Mi lehet tehát az oka annak, hogy éppen *Magyarországban vannak* a cion-eszmének legádázabb ellenesei?

Miért idegenkedik és zárkózik el a cionizmustól éppen az a magyar zsidóság, amely a két halhatatlan vezért: *Herzlt és Noidaut* adta a cionizmusnak?

E rövid cikk keretében nem terjeszkedhetünk ki a részletekre s inkább csak nagy vonalakban mutatunk rá a magyarországi cionizmus *sikertelenségének okaira*.

A legnagyobb baj az, hogy a magyarországi cionista mozgalom vezérkarában lelkes, jóhiszemű, de alapjában véve *szürke férfiak ülnek*, akik koncepció híján nem tudják a mozgalmat kiszélesíteni és az egészséges fejlődés útjára terelni. Erősen gátolja a cionista munka sikerét az a heves anti-

cionista propaganda is, amelyet az asszimiláns zsidóság hetilapja üz. Az egyetlen cionista lap, viszont anyagi okokból az anticionista összetételű hitközség zsoldjában áll és nem szolgálja *százszázalékosan a cionizmus céljait*. Nagy hiba végül, hogy a mozgalmat irányító bizottságokban *nem a legalkalmasabb emberek ülnek*.

A választmánynak egyik tagja egyebek között bírósági ítélettel megbélyegzett plagizátor, akiről több fővárosi napilap minden jogkövetkezmény nélkül megírta, hogy *orosz kém volt*.

Amíg ilyen *erkölcsiekben súlyosan kifogásolható egyének vezető szerepet játszanak a cionista mozgalomban*, addig ennek a mozgalomnak Magyarországon nem is lehet komoly sikere.

Kávé

Tea

Csokoládé

MEINL

A bratislavai Zsidó-uccában laknak a leg-optimistább zsidók a világon.

Ábrahám a lelki klinikus és a tradíciót ápoló orvos.

Külön lelke van Pozsonynak, amit csak évek múltán lehet megérezni. „A régi kövek történelmet lehelnek ki magukból, de a kövekből kiszökkenő új emberek már a maguk történelmét csinálják.

Itt van a Zsidó-ucca, patinás házzal, düledező viskókkal, de az emberek, akik a Zsidó-uccában élnek, már az új utakat tapossák.

— Most megyek hachsarára másodszor, azután kimegyek Palesztinába — mondja egy erősnövésű, fiatal zsidó gyerek, akinek apja még szakállt hord.

A kis zsidócskák az üzlet előtt állnak és szomorkásan nézik a vevőt, aki nem akar bejönni az üzletbe.

— A helyzetünk valóban nem rózsás, — mondja Ábrahám úr, a Zsidó-ucca bölcse, aki lelki tanácsokkal látja el az egész uccát.

Ilyen ucca mint a Zsidó-ucca, nem igen van széles e világon.

Más ez, mint a varsói gettó, vagy mint a munkácsi Fő-ucca, külön ez a londoni Whitechapelnél és felülmúlja a pesti Dob-uccát. A Zsidó-uccában az emberek sokkal öntudatosabbak, nincs meg bennük a gettó-zsidó görnyedtsége, hiányzik belőlük az a félszegmeghunyászkodás, a félelem az ismeretlentől, az önmagába való roskadás.

A Chszam Szofer szelleme lengi körül ezeket az embereket, akik minden pogrom ellenére is ugyanabban az uccában élnek, mint ősök.

— Ebben a házban született a nagyapám is, s itt akarnak a gyermekeim is lakni. Már kínáltak nekem lakást a Stefánia-úton, de mi inkább itt maradunk. Valahogy jobban érezzük magunkat a Zsidó-uccában, — morfondíroz

egy pozsonyi őslakos zsidó, akinek gyermeke bár neves orvos, de híven a családi tradícióhoz, még mindig a Zsidó-uccában lakik.

Nem is hinné az ember, hogy gazdasági válság, világkrízis ellenére, mennyi törhetetlen optimizmus lakik ezekben az emberekben, akik egymás között élve ápolják a legszebb zsidó tulajdonságot: a tradíciót.

Nagy a kavarodás az Orthodox Iroda betöltetlen elnöki tisztsége körül. Amióta Wéber Kálmán pöstyéni főrabbi az Iroda elnöke olyan tragikus körülmények közt elhunyt, lassan megindult min-een oldaltól az offenzíva az elnöki állás ellen. A rengeteg önjelöltön kívül, hiszen ilyenkor mindenki saját magát találja a legalkalmasabb „egyniségnek“ az állás betöltésére, nagyon sok hivatalos jelölt is van, ami egyébként érthetővé válik, ha tekintetbe vesszük, hogy **közel száz-ezer korona évi jövedelmet jelent az elnöki tisztség.**

Nem vagyunk szerénytelenek, amikor azt bátorkodunk javasolni:

Az orthodox irodamasinériája elnök nélkül is kifogástalanul működik. Egyelőre, amíg a viszonyok meg nem változnak — nem kell elnök. Az illetén megtakarított százezer koronát osszák ki szegény és nélkülöző zsidók között.

Ami Vázsonyiné könyvéből kimaradt.

Akik elolvasták Vázsonyi Vilmosné legutóbb megjelent könyvét, azoknak feltűnhetett, hogy néhány egészen jelentéktelen epizód kivételével minden kimaradt a könyvből, ami Vázsonyinak a zsidósághoz való kapcsolatára fényt vetett volna. Vázsonyiné maga is érezhette ezt, talán szemrehányást is kapott innen-onnan könyvének e feltűnő hiányossága miatt. Tán ezért mentegette az Egyenlőség szerkesztőjéhez írt levelében olyan furcsán könyvének ezt a fogatkozását. Azt mondja Vázsonyiné e levelében, hogy rengeteg zsidó vonatkozású dolgot megírt, így részletesen kiterjeszkedett arra, hogy mi mindent tett férje a magyar zsidóságért, de a könyv szűkreszabott terjedelme miatt mindezt ki kellett hagyni az anyagból s igazán nem tehet róla, ha az, aki a rövidítés munkáját végezte, pont a zsidó vonatkozású részleteket operálta ki.

Gyenge mentség. Vázsonyiné, akinek igazán minden oka megvolt arra, hogy ne hallgassa el könyvében azokat a kapcsolatokat, amelyek férjét, a magyar demokrácia eszméjének zseniális úttörőjét a magyar zsidósághoz fűzték. A Pesti Lsr. Hitközség úgy látszik, jobban méltányolta Vázsonyinak a zsidóság érdekében vélt szolgálatait, mint az özvegye. Könyvet ugyan nem íratott a zsidó Vázsonyiról, de emlékszünk, hogy a Lederer-rezsim alatta magyar zsidóság

**zsidó nemzeti ajándéka-
képen s hálájának kife-
jezéséül ötszáz millió ko-
ronát adott az özvegy-
nek.**

Nem akarunk rosszmájúak lenni, de úgy gondoljuk, hogy ebből a te-

kintélyes összegből játszva lehetett volna fedezni a könyv kibővítésének a költségeit. Még egy ívvel sem kellett volna többet adnia. Egyetlen fejezet is elég lett volna nekünk. Sőt, — mi szerények vagyunk, — háromsoros elismeréssel is nyugtathatta volna sok zsidó keserves adófilléreiből felhasznált ajándékot, . . . melyből csak egy emelet került a Bulyovszky-utcai pazar villára.

Megváltozott közmondás.

A világháború után Magyarországon megváltoztak az emberek, erkölcsök, szokások sőt még a közmondások is.

Van ugyanis egy **magyar-nyelvű** felekezeti lap, amelynek fő- és felelős szerkesztője még **magyarul beszélni sem tud**, dacára annak állandóan **magyarnyelvű** cikkei jelennek meg.

Eszerint Magyarhonban csak a madarat lehet tolláról megismerni, **a szerkesztőt azonban nem . . .**

**Megint szaporodott kettő-
vel a szlovenszkói és ruszinsz-
kói z s i d ó polgármesterek
száma**, mert Zilinán és Radván-
con zsidó-párti polgármestereket vá-
lasztottak meg. Szlovenszkon tehát
fényesen beigazolódott az önálló
zsidó politika üzése és minden rend-
ben volna. Csak vezérek nincsenek.
Két-három zsidó polgármester he-
lyett elkelne egy okos zsidó vezér.
De hol van ő? . . .

Budapesttől-Zilináig.

Az utazók humorának végnapjai.

Pöfög a mozdony. Kavarog az állomás. Méla kürtszó és már robog is a vonat ki a pályaudvarról, városokba és falvakba. A kupékban fészkelődés. Elhelyezkednek az utasok. Helyesebben az utazók. Mert ma már csak az utazik, akinek halaszthatatlan dolga van. És ezek közé tartoznak a hivatásos utazók. Az ő halaszthatatlan ügyük: a *megélhetés*.

Ülünk a vonatban, unottan nézzük az ismert tájat. Fásult csend üli meg a vonatfülkét. Nem csoda. A világ legszomorúbb emberei, az utazók ülnek benne. Tulnyomórészen zsidók, akiknek mindenáron üzletet kell szerezniök a gyárosnak, a nagykereskedőnek a mai nehéz világban.

— Még a költséget sem birom megkeresni! . . . kesereg az egyik.

— Minden elsején várom a felmondólevelet . . . panaszolja a másik.

Kiveszőfélben van az utazó régi mókás kedve.

Ha születik is vicc, az is tragikomikus és magában hordozza a nehéz időt. Ilyen a mai utazó vicc:

Schwartz, a Schnorrer és Dalesz cég utazója, beállít Grün nagymihályi kereskedőhöz. Amikor belép az üzletbe az utazó, Grün odaáll a pult-hoz elkezd a „kaddist” mondani.

— Mi az Grün úr, ki halt meg?

— Az üzlet . . .

Az étkezőkocsi üres. — Felére csappant a forgalom — mondja a fizetőpincér. — Még tavaly tele volt utazókkal, most hétszámra nem jön be egy se. Spórolnak kérem. Nagyon rosszul megy nekik . . .

Az utazók ma még kávéházba sem igen mennek. A kis kávéházakban is jó a fehér kávé és kevesebbe kerül.

Poprád. A Tatra hófedte bércei jeges szeleket bocsátanak ki magukból. Itt már teljes erejéből tombol a fehér tél. A zsidó utazók itt már a favaszi árakkal megpróbálkoznak üzletet kötni.

— Hja kérem, még tél van — mondják keserűen a kereskedők. — Majd tavasszal . . .

Beesteledik. Egy utazónak járhzeitja van. Összetoborozzák a minijant, ami egyébként nem ütközik nehézségekbe ezen a vasutvonalon. Hisz oly sok az utazó, a szerencsétlen szenvedő zsidó utazó.

Felhangzanak az imafosztlányok. Csend borul a fülkére. A szemaforok messziről jelzik, hogy Zilina következik. Váltókon megy keresztül a vonat, amikor a semőne eszré hangtalan szavai morzsolódnak szét az imádkozók ajkán.

Majd jön a mááruv ima. És mintegy aláfestésül a szomorú helyzetnek, úgy halljuk: Wechu rachem je-chaper avon . . .

A vonat befut Zilinára.

Zilinán nemrég még hatalmas forgalom volt. Csak úgy ontotta magából az üzletet ez a fejlődésben lévő város. A pályaudvar előtt hatalmas autótaxi park. A sofförök valósággal versengnek egy-egy utasért. Az utazó gyalogszerrel cipeli nehéz kollekciós bőröndjét a szállodába. Spórolni kell.

A szomszéd vágányon újabb mozdonyt fűtenek. Vonat elé kapcsolják. Az is zsidó utazókat visz magával. Ellenkező irányba, de egy cél felé.

**Tábla- és tükörüveg
nagykereskedés**

Ifj. Weisz Gyula

Telefon :

Aut. 101—12 és 101—13.

Budapest, V., Vadász-u. 29

Fizessen elő az Uj Ut-ra!

Hogyan avatnak fel Budapesten egy zsidó kultúrtermet?

Zsidóflanul. Hibetetlenül hangzik. Megindokoljuk. A nagy luxusépítkezések utolsó aktusait hajtja végre a Pesti Izr. Hitközség: A Hősök templomát felavatták. A Goldmarkról elnevezett kultúrtermet is. Rövidesen sor kerül a zsidó muzeum és könyvtár avatására. Sajnos ezek az avatások korántsem olyan pazarul fényesek, mint maguk az új épületek. Nagyon szerények, és — mint a Goldmark-terem felavatása mutatja — nivótlanok és sajnos **zsidóflanok**. A termet honunk, illetve felekezetünk szebb keblű hölgyei a Minosz-ék kultúrdélutánja keretében avatták fel. Ez már maga hiba volt... Baracsné elnöknő oly szép asszony, hogy nem is mondhat mást, mint kedveset. Sternné öméltósága előadása volt az egyetlen, amely ünnepies hangulatot keltett.

Hajdu Marcel Goldmarkról értekezett, a vezető főrabbi elmondott egy obligát avatóbeszédet. Egy ifjú hölgy szavalt ezután **Rimbaud**, **Kosztolányi** és **Ady** verseket,

pusztán azért, mert **Bialik**, **Csernichovszky** és **Juda Halévi** verseit nem tartotta illőnek elszavalni **egy zsidó kultúrterem avatási ünnepségén**. Egy másik hölgy viszont az „**Ugyan édes komámasszony**“ **kezdetű** csárdásra ingerlő népdalt hegedülte el nagyon bravurosan. Ja igen! Nem szabad megfeledkeznünk **Gellért** Lajosról sem, aki kitűnő művész s egy saját, egész hosszú lejegzetű és egészen szabad versét mondta el, melyben sok szó esik bizonyos Anikóról, hitközségi adó fejében történt árverésről, foglalásról, szerelemről és miegymásról. A műsor ezzel le is zajlott. Egyéb baj nem történt.

Némely rosszmájúak megjegyezték, hogy a kitűnő műsor abba az illúzióba ringatta őket mintha nem is egy zsidó kultúrterem felavatási ünnepélyén, hanem a szilvasbálhási önkéntes tűzoltók kultúrdélutánján vettek volna részt.

A látszat — csal.

Spielberger Leó, lapunk csehszlovákiai illusztris főmunkatársa mult hét pénteken ideérkezett. Szerkesztőnk büszkélkedve mutatta meg neki Budapest legújabb nevezetességét: a grandiózusan ujjáépített Dohányutcai zsinagógát és a monomentális Hősök templomát.

— Hiába! A pesti zsidóság utolérhetetlen... és elragadtatással folytatja főmunkatársunk... Ha ilyen pazar alkotással öröközték meg a zsidó hősök emlékét, képzelem: mit áldoz a Pesti Izr. Hitközség az élő zsidó hősöknek, hadirokkantaknak, hadiözvegyeknek és hadiárvának!...

Mélyen hallgattam... * * *

Szombaton, ebéd után a kóser vendéglőben.

— Hallatlan, hogy milyen elferdített hírek keringenek Budapestről... mondja **Spielberger**. — Azt beszélnek, hogy ebben a városban minden második ember zsidó. Ezért Budapestnek hívják az Önök szép metropolisát. Én pedig, eddig egy zsidót sem láttam...

— ?!...

— Ma szombat van. Kóser vendéglőben vagyunk és majdnem minden asztalnál dohányoznak, fizetnek...

— Ja kérem, a látszat csal. Ezek mind zsidók, csak felekezeti alapon állanak...

Spira, a rabbi és az ember...

Kevés olyan zsidó van, akit úgy ismernének, mint **Spira** Lázárt, Munkács főrabbiját.

Hirneve vetekszik az Einsteinéval, a Weitzmannéval és valamennyi csodarabbiéval.

Miért?

Spira Lázárban van stílus. Mint emberben is, mint rabbi-ban is.

Jó és kegyetlen tud lenni. A szélsőséges tulajdonságok komprimáltsága jellemzik őt. Tagadhatatlanul nagy ember.

Talmudi tudása egyedülálló. Az élő legnagyobb tóratudósok közé sorozzák. A világ minden

részből felkeresik őt tanácsokért. Tudós ember.

Hibáiban is nagyvonalú. Más közönséges embernél szörnyűségeknek tűnnének fel azok a hibák, amik szorosan hozzátartoznak **Spira** Lázár emberi portréjához.

Ugy gyűlölni senki sem tud, mint ő. Szuverén, hatalmas ember. Mindent megenged **magának**.

Mégis: csak kevés embert szeret és kevesen szeretik őt.

Talán, mert olyan nagy? Vagy, talán, mert annyira ember?

Nehéz zsidónak lenni.

Heinetől származik az a híres mondas, „**zsidónak és zseninek lenni: kettős szerencsétlenség**“. Az egyszerű zsidó ember, aki a lángész ballasztját nem cipeli magával élete útján, olyképen egyszerűsíti ezt a mondást, hogy nehéz zsidónak lenni. Már most lokalizáljuk ezt az általánosító megállapítást és tegyük fel a kérdést: könnyű vagy nehéz-e pesti, illetve Pesti Izr. Hitközség tagjának lenni? A felelet ugyanaz: **nehéz**. Kegyetlenül nehéz. A Pesti Izr. Hitközség tagsága ugyanis jóformán semmi egyébbel nem jár, mint fizetési kötelezettséggel. Fizetni kell elsősorban végrehajtás terhe alatt az adót. De fizetni kell születésnél, barmicvonál, templomba-menetnél, esküvőnél, halálnál s általában az élet minden nevezetesebb fordulópontján fizetni kell, még pedig osztályokba sorozott, rideg pontossággal megállapított tarifa szerint.

Felmerül a kérdés, hogyha ennyi fizetési kötelezettséggel jár a hitköz-

ségi tagság, ugyanakkor miféle előnyöket jelent? Egy napilap például a féláru jegyeiktől kezdve ajándékönyveken és ingyenbiztosításon keresztül a kisorsolásra kerülő weekend házakig — rendkívül sok kedvezményt nyújt előfizetői számára. A hitközség bizony sokkal szűkmarkúbb. Ad a tagjainak négy rabbit a Dohány-utcai templomban, szép és kevésbé szép hangú kántorokat, misztikus orgonahangulatot és egyéb negatív lelki javakat. Ezeken túl azonban nem ad semmit. Azaz ne legyünk igazságatlanok. A hitközségnek van egy nagy állami jellegű kórháza. Ha az egészséges zsidóktól mindig csak kér és követel a hitközség, bizonyára a beteg zsidók azok, akiket kivételes elbánásban s kedvezményes ellátásban részesít. A népjóléti minisztérium minden beutalt keresztény beteg után napi öt pengőt térít a zsidó kórháznak. Jogosan feltehető ugyebár, hogy a zsidó kórházban a zsidó beteg kedvezményt kap s kevesebbet

fizet, mint a keresztény beteg? Hát aki ilyesmit jogosan vagy jogtalanul feltesz, az alaposan téved.

A zsidó kórházban a zsidó beteg nem napi öt pengőt, hanem

hat pengő ötven fillért fizet.

Ezzel a másfélpengős többlettel a hitközség nyilván annak a közkeletű felfogásnak a helyességét akarja meg erősíteni, mely szerint: nehéz zsidónak lenni.

Zsidó nép= és műzene bemutató est Pozsonyban.

1.

A pozsonyi WIZO kulturális szempontból felbecsülhetetlen munkát végzett akkor, amidőn megrendezte a „Zsidó zene”-estet a Primáspalota tükörtermében. Sokat hallottunk beszélni a zsidó zenéről, de magát a zsidó zenét csak a legritkább esetben élvezhettük. A WIZO most ezt maradék nélkül lehetővé tette.

2.

A zsidó folklóre hamisítatlan megnyilvánulását éreztük a műsor minden számán. *Bartók* Béla zenei felfogása jutott eszünkbe, amikor a műzenék akkordjaiban otttaláltuk a népi zene motívumainak variálását. A monoton, zümmögő melódiák mellett a zsidó tánczenék pompás ritmusa csendült fel, mindez tökéletes harmóniában és a legművészebb interpretálásban. *Stutschevsky* bécsi gordonkaművész vezetése alatt állott a kvarsett, amit klarinét egészített ki. Először volt alkalmunk itt hallani *Engel* Joel kísérezzenét, amit a DYBUK-hoz írt. *Engel* szuitje nemcsak hű aláfestője a Dybuk miszticizmusának, de mintegy magyarázója, éltetője és *Engel* zenéjén keresztül sokkal inkább megtudjuk találni mindazt, amit *Anszi* ebben a halhatatlan munkában kifejezett.

3.

Zeneszerző avatást is hozott a WIZO estje. Bratislavában mutatták be először *Bradmann* Israel „*Variációk egy palesztinai táncmuzsikából*” című kompozícióját. *Bradmann* először tesz kísérletet az atonális muzsikának alkalmazásával a zsidó zenében. Hozzá tehetjük; a legnagyobb sikerrel. A zsidó zene szabálytalan ritmusa felszabadítva a megszokott formáktól, tág teret nyújt egy modern zeneszerző fantáziájának. De a többi számok is, különösen *Stutschevsky* „*Manginalu*” és „*Mikol Kedem*” kompozíciója a forma szépsége mellett a hangok üdeségével is hatottak.

4.

Csak most láttuk igazán, hogy milyen nagy kincs a zsidó muzsika. Milyen szép, milyengazdag, mennyire eredeti. Bűn volna önmagunkkal szemben, ha nem dolgoznánk minden erőnkkel egyik legigazibb kincsünk népszerűsítésén. A WIZO megmutatta az új utat...

A: Sok a zsinagóga Budapesten.

B: Kevés. Még több kellene ahhoz, hogy a magyar zsidó vezetők bűneiket leimádkozhassák...

Miért zsidó a zsidó?

Lesujtó őszinte vélemény a magyar zsidóságról.

A szomorú emlékü kisenevi és odeszai pogromok idején arra kértem meg *Zaszlauzsky* Dávidot, egy menekült zsidót, látogasson meg szerkesztőségemben, hogy a lezajlott rémnapokról tőle hűségesebb adatokat szerezhessenek.

Még mindig a véres események hatása alatt álló, dülledt szemű, halvány arcú ember *szombaton délelőtt nagy havanna szivarral* szájában lépett be hozzám.

— Amint látom: ön dohányzik. Akkor hát miért hagyta ott vallásáért vagyonát? Miért szenved el vallása miatt a szörnyű üldöztetést?

Keserű, gúnyos mosoly jelent meg látogatóm szája körül:

— Én még a hosszúnapot sem tartom. Sőt. Még az Istent sem hiszem. Nem a vallásért, hanem azért szenvedek, mert *zsidó vagyok*...

Hosszú évek múltán, és az egyetemes zsidóság problémáinak tanulmányozása után jöttem csak rá, hogy *Zaszlauzsky* felfogása csupán vallási szempontokból kifogásolható, de álláspontja öntudatos és *őszinte*.

*

Abel *Pann* itteni képkiallításán történt.

A palesztinai nagy művész azt a kijelentést tette, hogy a magyar zsidósággal nincs közössége, mert ő — mint művész — internacionálista, mint ember zsidó nacionálista, míg a rituálék és dogmák megtartása mindenkiné magánügye.

E kijelentés körül élénk észme-csere fejlődött ki köztem és egy, a budapesti zsidó körökben nevezetes szerepet vivő „*nagyasszony*” között. Heves vitázás közben a büffé asztalhoz kerültünk. A zsidó „*nagyasszony*” *sonkás zsemlyét vásárolt s miközben azt igen jóízűen falatozta*, kijelentette:

— Nincs igaza Abel Pánnak. Én

magyar vagyok és *felekezeti alapon állok*...

Vallási szempontból *hazug álláspont*, ami a magyar, főleg a *pesti zsidót* karakterizálja.

*

A pesti zsidó — ismétlem: vallási szempontból — a legmulatságosabb figura a világon. Felekezeti alapon — nem merész a becslésem — a magyar zsidóság 80 százaléka a vallási előírásokat nem tartja be. A 20 százalék hívő között is sok olyan akad, aki egy és ugyanazon *meggyőződés* alapján szülők, a gyermekek, vagy a szomszéd *kedvéért* karácsonyfát állít vagy a mikulás-kultusznak hódol.

A pesti zsidó — kevés kivétellel — egész éven át mit se törődik vallásával. A nehéz gazdasági helyzet folytán hasznosítania kell minden percet s így szombaton nem zárhatja be üzletét. A két főünnepet, különösen a hosszúnapot minden körülmények között megtartja. E napon zárva tartja boltját, a magas belépti díj miatt azonban a szegényebb zsidó nem mehet a templomba, így hát az utcán ténfereg éhes gyomorral vizekel: „ünnepel”. A módosabb zsidó *autóján* már kora reggel a templomba hajt. Egész napon át leginkább beszélget, ha csendre intik, úgy tesz, mintha imádkoznék, vagy alszik. Este azután azzal a boldog megnyugvással jön ki a templomból, hogy az egész világ embereivel haragban van a jó Isten, *csak vele békült ki*.

A magyar zsidóság álarcban jár. Hiába kérkedik magas kulturáltságával. Ezzel a szépségflastrommal azonban nem tudja a külföldön róla elterjedt lesujtó véleményt eloszlatni.

Amilyen a magyar zsidó, olyan a kulturája is. *Felületes*. (Helyesebben azt is mondhatnám, hogy nincs.) Zsidó kultúra — zsidó irodalom nélkül el sem képzelhető. Amíg külföl-

dön teljes pompájában virágzik a zsidó irodalom, a felekezeti lapok nivósak és nagy tekintélynek örvendenek, addig Magyarhonban a zsidó szépirodalmat *Ujvári* Péter elhalálásával alig számottevő kivétellel — csak néhány vérszegény felekezeti lap reprezentálja. A zsidó hiuság vámszedői ezek és csak arra vannak bazirozva, hogy anyagi előnyökért a zsidó vezetőket dicsérjék, hibás politikájukat és kisebb érdekcsoportok machinációit pedig falazzák. A közvélemény nem számít náluk.

*

Minap egy pesti főrabbi-val beszéltem a szomorú jelenségekről.

— Kérem szépen — mondta a főrabbi — én már azzal is megelégszem, ha a pesti zsidó — még zsidónak vallja magát, ha nem is az. Hiszen a katolikus sem tartja már vallását...

Ezzel szemben azt állítom: Az a katolikus, aki nem tartja vallását, lehet hűséges és jó honpolgára a hazának — de rossz katolikus.

Ugyanez áll a zsidókra is és a külföldi zsidóság ezért ítéli meg *igazi értéke* szerint a magyar zsidót.

Hiába irigylük a csehszlovákiai zsidóságot, ott is érződik világválság.

Borzalmas nyomor pusztít a ruszinszkói zsidók között.

Mostanában sokat beszélnek, különösen a külföldön a szlovenszkói és ruszinszkói zsidóságról. Valahogy divatba jöttek a csehszlovákiai zsidók. Mi ennek az oka? Pontosan nem is lehet erre felelni, talán valami elrejtett irigység van e mögött, a konszolidációs állapotok után való sovárgás?

Ha igaz is, hogy a csehszlovákiai zsidóknak relative jól megy a soruk, bajok, problémák azért itt is vannak.

Különösen a ruszinszkói zsidóság örökké aktuális és megoldatlannak látszó problémája az, ami ránehezedik a köztársaság zsidóságára.

Ruszinszkóban tudvalevően nagy tömegekben élnek a zsidók s nem a legjobb a helyzetük. Egyes vidékeken borzalmas nyomor pusztít közöttük.

A Joint, az ICA, PICA megkíséreltek valami úton-módon segíteni az ottani zsidókon, azonban ez csak félmunka volt, mert legfeljebb néhány családon segíthettek.

Letelepitettek ugyanis Argentínába vagy ötven zsidó családot, de

mi ez a tízezrek nyomorához viszonyítva?

Szlovenszkóban valamivel jobb a helyzet. A nagyrészt kereskedő és kézműves zsidóság itt félig-meddig rendezett egzisztenciális viszonyok közt él, bár a bő gyermekáldás miatt a statisztika szerint a zsidók 560⁰/a keresetnélküli Szlovenszkóban. A gazdasági válság természetesen rányomja bélyegét a szlovenszkói zsidóság sorsára is és a fizetésektelen-ségek statisztikájában bizony nagyon sok zsidóval találkozunk.

Aránylag a legjobban vannak szituálva a történelmi országokban (Csehország, Morvaország és Szilézia) lakó zsidók, akik beilleszkedve az ottani szociális viszonyok közé, bizonyosfokú jólétet teremtetek maguknak.

Adófizető: A méltóságos úr?

Portás: A méltóságos csak tíz felé jön, de az úr (Eppler főtitkár) már fent van.

HITVÉDELMI ESKÜ.

— Garay János után szabadon. —

Nemrégiben a Pesti Izr. Hitközség kebelében megalakult a Hitvédelmi Szövetség. Az alakuló gyűlésen körülbelül kétszázan jelentek meg, akik az elnöklő Hevesi Ferenc rabbival együtt esküfettek arra, hogy hitüket nem hagyják el. Ezt az egészen szokatlan esküjelenefet örökíti meg ez a vers.

*Kétszáz zsidó esküdni tart
— hitéért élni kész —
kétszáz zsidó bajtársival
Kohn a kemény vitéz.*

*Mind hősök ők, mind hű zsidók,
mind védik hitüket.
csak családtagjaik között
akad pár mesümed.*

*A Síp-utcába mennek ők,
mind autókon rohan
s a heves ifjú pap előtt
megállnak zordonan.*

*S a rabbi ajkán szól a gög:
eljöttek tehát?!
Mondjátok szórul szóra el
az esküformulát!*

*S harsogva válaszol a Kohn,
Míg rőt szakállá reng,
vélnéd, az utcán átdübörg
egy huszárregiment.*

*Nem úgy rabbi, az égre nem,
ne essék tévedés,
Ajunkról nem hangozhat el
akármilyen esküvés.*

*Lelkünk a hit virányain
csak ritkán andalog
a Dohányba hosszú napon
mi nem megyünk gyalog.*

*A héber betű oly talány,
mit egyikünk sem ért,
mi fél- és díszzsidók vagyunk
pusztán a — kóvédért.*

*Lányunk frigyét megáldja — hejh! —
a jó plébános úr
és ősz fejünkre unokánk
gúnyos hep-hepje hull.*

*De felvenni az új hitet,
mely úgy vonz csábítón
nem hajlandó sem e sereg,
sem hébervári Kohn.*

*Gemacht! — így szólt az ifjú pap, —
más nem kell énnekem,
esküdjetek, mert így kívánja
a szent hitvédelem.*

*Ez egyszer ingyen esketek,
tudjátok, mily nehéz . . .
— S esküdtek ők: a rabbi, Kohn,
s a kétszáz hős vitéz.*

*A rabbi szól: . . . el nem hagyom,
Isten segítjen úgy! . . .
— S szavaira helybenhagyón
Kétszázak kara zúg.*

*Kétszázán zúgják: esküszünk,
hitünk nem hagyjuk el!
— Díszzsidók védik hitedet,
ne félj oh Izrael!*

*Minden öntudatos és önérzetes
zsidó az Új Ut-at olvassa!*

Tuniszi zsidók.

Bauer Piroska, lapunk munkatársa küldte nekünk ezt a színesen megírt, érdekes tudósítást, amelyért hálás köszönetünket fejezzük ki.

A tuniszi zsidók életmódja, szokása és ruházata még mindig ott tart valahol a biblia korában. Bibliai ruházatban járnak az uccán, dolgoznak műhelyeikben, ugyanazok a mozdulatok és talán ugyanazok a problémák is, mint 2000 évvel ezelőtt.

Itt az, hogy „zsidó” mást jelent, mint nálunk Európában. A zsidó itt népet (nemzetiséget) jelent külön kultúrával, törvényekkel.

A zsidó városnegyed szorosan van összeépítve az arab városnegyeddal. **Külsejében** nincs eltérés. Keskeny, legtöbbszörre girbe-görbe, fedett utcák, keleti színpompa. Évezredek óta él itt együtt szorosan egymás mellett arab és zsidó s mégis két különböző kultúra virágzik és éli sajátos külön életét áthidalhatatlan világnézettel.

Szombaton a zsidó városnegyedben, a máskor oly nyüzsgő uccák csendesek, az üzletek mind zárva vannak s csak játszadozó gyermekekkel találkozunk. Ruházatuk olyan, mint az araboké: papucs, burnusz, vörös fez van rajtuk.

Zsidó férfi jön velünk szemben, akitől megkérdezem, hol lehetne pengőt beváltani. A megszólított maga is pénzbeváltó és rögtön kivágja a pengő zürichi árfolyamát.

Pénzbeváltás után megérdeklődöm, hogy hol van a zsinagóga. Miután megtudja, hogy mi is zsidók vagyunk, boldogan hajlong, arabs módon előbb homlokára, majd szívére teszi kezét, „Salom alechem”-mel köszönt és héber nyelven beszél hozzám. Olyan boldogan beszél széles gesztusokkal, hogy szinte fáj elárulnom, hogy nem értem a héber nyelvet.

A tuniszi hittestvér elkomolyodik, csalódottan csóválja fejét és nem

tudja megérteni, hogy létezik olyan zsidó is, aki héberül nem beszél. (Resteltem bevallani, hogy Magyarhonban a zsidóság közül sokan héberül még imádkozni sem tudnak.)

A zsinagóga arab mecset volt, amelyet egy zsidóbarát bey ajándékozott a zsidóknak. A zsinagógában arab oszlopok, boltozatok és motívumok, a sarokban szerény frigyláda. A főboltozatról ráhában husvétipászka függ. A macot vastag, barnaszínű, igazi kovásztalan kenyér.

Csakhamar eljut a hír, hogy mi európai zsidók vagyunk. Egész csődület kísér.

Asszonyok és leányok festői népviseletben csatlakoznak a kíváncsiságú tömeghez. A nőkön fehér selyem bugyogó, színes papucs, szűk, legtöbbszörre kék színű derék és fehér selyemből készült burnusz. Olyanok, mint az arab asszonyok, csak arcuk nincsen befátyolozva.

A chéderhez jutunk el. Szűk, sötét lépcsőn botorkálunk fel és egy kicsiny alacsony szobában 20–25 kis fiú ül körül a falnál és két tanító felügyelete alatt héberül hangosan olvas. Amikor belépünk, a gyermekek elhallgatnak.

Amikor leérünk az uccára, pénzváltó hittestvérünk aziránt érdeklődik, hogy Európában a férfi veszi-e a nőt vagy fordítva. Tuniszban ugyanis az arab férfi megveszi a nőt, míg a zsidóknál hozományt kap a férfi.

— Ugy tudom az egész világon egyformán a zsidó férfi hozományt kap, azonban előfordul, hogy a férfi tisztára hajlamból, szerelemből is házasodik.

Tuniszi hittestvérünket nagyon meglepi ez a felvilágosítás.

— Ezt nem értem egészen. Hiszen mi is szerelemből házasodunk, de hozomány nélkül hogyan lehet üzletet alapítani. Miből élnek akkor Európában a zsidók?...

Ki? . . .

*Ki erője tudja a Napot
az Ég tetejéről lerántani?*

*S az Isten hangját tulharsogva, ó,
ki tudna akkorát kiáltani?*

*Vagy ki teheti azt, hogy a fűszál
a földből kis fejét ne dugja ki?*

*És ki ismeri azt a hegedűt,
melyen játszanak Isten ujjai? . . .*

*És ki támasztja föl az életet,
mely gyilkos kéztől halálba fagyott?*

*És ki merészel engem bántani
oktalanul, amiért zsidó vagyok?! . . .*

Remény

*Ugy bánik vélem az idő,
mint anya kényes gyermekével.
Ágyamra ül, ha este van
és biztat Isten szent nevével.*

*Boldog reményeket ígér
holnapra és holnaputánra.
Kihuny a mának mécsce —
s holnap: már futhatok utána.*

*Néha már reggel kezdi el:
hideg pénzt s forró nőt ígérget.
Kicsal a párnáim közül
a szélhámos, kegyetlen élet . . .*

*S ha este ajkam panaszol
s a könnyfől nem tudok aludni;
oly jószágosan néz reám,
hogy nem tudok rá haragudni . . .*

A zsidó.

Egy antiszemita tanulmánya.

A zsidó, miként azt egy Darwin nevű angol zsidó kimutatta, a majomtól származik. Ezért van az, hogy a zsidó utánozza a keresztényt s ez által a gyanútlan becsületes embert gyakran megtéveszti.

A zsidó termete hosszukás és kerek, magassága százötven és száznyolcvan centiméter közt váltakozik; a százötven centiméteres a kis Kohn, a száznyolcvan centiméteres a dromedár Jakab. A zsidó szélessége néha még ennél is nagyobb. A zsidó válla csapott, fülei elágazók, lábai karikásak, amelyiké nem, az csal, mert a zsidó lábának szabály szerint karikásnak kell lennie. Mivel a zsidónak kedvenc faji szokása a család, ma-

napság ma már több egyenes lábu és szabályos fülű zsidót látunk, mint görbelábut.

A zsidó a föld minden táján található. Hazánkban fordul elő legsűrűbben, nyilván azért, mert az itteni éghajlati viszonyok a legkedvezőbbek fejlődésére.

A zsidó libahussal, solettal, retekkel és hagymával táplálkozik, tehát húst is, növényi eledelt is fogyaszt, azaz: vegyesétáplálkozásu.

A zsidók kedvenc szokása a kereskedés. De a zsidó a kereskedésen kívül majomtermészete miatt az ember valamennyi ténykedését elleste és utánozza; így a tudománnyal is foglalkozik. (Ehrlich, Einstein, Freud,

Pikler, Goldziher), költ (Heine), ir (Zangwil), földalál (Nobel), utazik (Stein) stb. stb. Igazi majom-népség.

A zsidónak erényei nincsenek, de annál több a hibája. Ha gyógyít, azt honoráriumért teszi, ha tanít, azt fizetésért teszi, ha ingyen gyógyít, akkor látszatot akar kelteni, ha elment a háboruba, ezt azért tette, mert muszáj volt neki, ha elesett, ezt biztosan nem szándékosan tette, hanem elszámította magát.

Az idei nyári türhetetlen melegnek is a zsidók az okai. A türhetetlen meleg a zsidó spekulációnak s az ország tönkretetésére irányuló destruktivaknamunkának az eredménye. Igenis, azért volt türhetetlen meleg, mert a zsidók elrejtették a hideget, és hideg számításal arra gondolnak, hogy télen majd piacra vetik az elrejtett hideget s ezáltal fölemelkedik a nyáron potom pénzen összevásárolt fa és szén ára!

Ilyen borzalmasan ravaszok ezek a zsidók! Ezért van szükség az antiszemitizmusra, mint nemzetföntartó eszmére.

Mire jó még az antiszemitizmus?

Az antiszemitizmus sok mindenre jó, gyakran igen szép kenyérkereset, jövedelmező üzlet, társadalmi tekintélyt adó piedesztál, képviselőség; az antiszemitizmus magas hivatali állásokban és egyetemi katedrákon kitűnően pótolja a tehetséget, sokkal jobban; mint a cikória a kávé.

A zsidókra azért szükség van, mert ha zsidók nem lennének, miből élnénk mi antiszemiták? Mi antiszemiták, heves ellenségei vagyunk a ciónizmusnak. Maradjanak itt a zsidók! Hiszen ha elmennek, mi egyszerre nullákká válunk.

Ha pedig mégis elmennének, vigyenek bennünket is magukkal; igen mérsékelt anyagi igényeink vannak, mi csupán: élni akarunk.

N. L.

Pusztába kiáltott szó.

Ez a sötétség mélyebb,
ez a pusztaság sivárabb,
mint amiben évezrede
őseim barangoltak.

Ott homoktenger borította
a hazát keresők útját,
itt közép por hull arra,
ki kiáltja az ember igazát.

E sötétségnek lápos virága:
a megnem-értés, az okatlan gyűlölet,
itt visszhang se kél, társig nem ér
ki kiáltja: Világosságot Emberek!

S hogy a látó agy, érző szív kétségbeessen;
itt vallások, pénz, politika, rang s nézetek
— mint ama szentséggé nőtt Nyugati-fal —
örökre elválasztják az egytestvéreket.

Prerau Margot
(Kral. Hlumec.)

Ujból megnyilt

a gyönyörűen átalakított

József főherceg szálloda

Tulajdonos: **Benes Imre.**
B u d a p e s t, VIII., Baross-tér 2.
Telefon: József 321—93.

2 percnnyire a Keleti pályaudvartól.

**Olcsóbb, szebb és jobb
mint volt!**

Állandó hideg és melegvizszolgáltatás.
Fürdőszobák a házban.
Feltűnő olcsó árak.
Ragyogó tisztaság!
Előzékeny kiszolgálás!

Az Új Út független. Olvassa!

KOL NIDRE.

Színjáték 1 felvonásban.

Írta: MÁRKUS ALADÁR.

Személyek:

Dr. Mikes Jenő, törvényszéki bíró

Mária, felesége

Gábor, fia

Treszka, mindenes szakácsnő

Szin: Üvegfalas csukott veranda. Középen tarka abrosszal terített asztal, körülötte fonott kerti karszékek. Az asztalon baloldalt egy, az ebédről lekésett családtag számára fehér szalvétán teríték, evőeszközök. Jobbról nyitott, balról zárt ablak. Baloldalt heverő, előtte kis varróasztal. Jobboldali üvegfalon keresztül a szomszédos felken levő zsinagógának fala, színes üvegből összerakott kivilágítható ablakokkal. A mennyezeten egyszerű háromágú csillár. Nézővel szemben kertből lépcsős feljárat. Jobboldali ablak mellett lakásba nyíló ajtó. Háttérben dértől megcsípett sárgalevelű fák.

I. jelenet.

Treszka, Mária.

Treszka: *(Negyvenöt év körüli, jól megtermett mindenes szakácsnő. Öreg csont a háznál. Széken áll és a kertre nyíló ajtófélfát serényen surolja.)*

Mária: *(Harminckét éves, kifejezetten zsidó típus. Mellén nyakláncon függő feltűnően nagy aranykereszt. Lakásajtón jön ki, figyelni Treszka munkálkodását.)*

Treszka: *(A surolóingyof dühösen a vizesdézsába dobja. A víz kifröccsen.)*
A ragya egye meg ezt a...

Mária: *(Félre ugrik)* Na-na-na!... Ügyetlen némbér... Miért nem vigyáz?

Treszka: Hászén ami azt illeti, én vigyázok, hogy le ne essem a székről. Azért a néhány csepp vizért pedig nem kék olyan ribilliót csapni!...

Mária: Ostoba!... Szája az van...

Treszka: Van... Hála Istennek.

Mária: Fogja be!...

Treszka: Hászén befoghatom a számat, de attul még se megy le az a... az a... folt.

Mária: Micsoda folt?

Treszka: Hát az a... sehogysen jut eszembe a neve... annak a leszedett vallási hőmérőnek visszamaradt foltja.

Mária: *(Önkéntelenül, mintegy magának)* Mezuza...

Treszka: Igen, igen... Az az... De ugy látom, hogy azt a ma-zuzát holnapig is surolhatnám, mégse tűnik el a helyén a vissza-maradt folt... Leszáll a székről és miközben feltörli a kifröcs-

csent vizet.) Tetszik tudni olyan ez a fránya folt, akár csak a naccságiék kikörösztoltködése. Hiába öntötte le magukat maga a püspök úr őszentsége a szentelt vízzel, a városban mégis csak azt mondják a naccsági bíróékról, hogy...

Mária: (közbevág) Nem vagyok kíváncsi rá...

Treszka: Ami azt illeti, én sem vagyok igen kíváncsi természetű, csak ma reggel a piacon a Kohnné ténsasszony kíváncsiskodott, hogy hogy van a Málcsika?... Pedig hát ő is tudja, hogy a naccsági a körösztolón a Mária nevet kapta...

Mária: Ne fecsegi!... Hiszen te tudod, Treszka, hogy igazhittel megtértem.

Treszka: Hát ami igaz, az igaz, mindennap eljár naccsága a misére, de mégis azért amondó vónék: Az István sógorom, a lókupec három mértföldnyire megismeri az ebadta: melyik a nimet, melyik a magyar, vagy a félvér lú. Hászen igaz, a lú — az lú, csak más a fajtája. Édösapám mög csak a nyelve hegyét dugja a pohárba s pontosan megmondja, hogy: ez egri, az villányi, emez mög tokaji, amaz mög külföldi bor. A bor — bor, de más-más talajon termett s így más-más az ize is. Ha még felvizezik, vagy házasítják, a legjobb bor is elveszíti igazi ízét... Már ez olyan igazság, amit se a misejárás, sem pedig a püspök úr őszentsége áldása megváltoztatni nem képes.

Mária: Elég az okoskodásból Treszka... Igyekezéssel inkább a konyhába, hogy az étel meg ne kozmásodjék.

Treszka: Igenis kérem! Már megyek is. (El.)

2. jelenet.

Mikes, Mária, Treszka.

Mikes: (Negyven éves. Vézna emberke. Haja deres. A kerti ajtón jön be.)

Mária: (Eléje megy, megcsókolja.) Ilyen későn még nem jöttél haza.

Mikes: Kényes politikai izű, nehéz tárgyalás volt.

Mária: Természetesen Kohn-t elítélted?!

Mikes: Nem. A főszolgabíró lett pervesztes.

Mária: Semá-ria!... Mit szólnak majd ehhez a kaszinótagok?

Mikes: Csak azt, hogy igazságos ítéletet hoztam. Semmi egyebet.

Mária: Bizonyára éhes és kimerült vagy, Jenőkém...

Mikes: Mind a kettő.

Mária: (Az ajtón kiszól) Treszka!... A levest!... Gyorsan!...

Mikes: Posta?

Mária: Levél jött.

Mikes: Otthonról?

Mária: Igen! A bátyádtól.

Mikes: Kérem.

Mária: Talán ebéd után olvasnád el, Jenőkém.

Mikes: Nem, nem. Szeretném tudni mit írnak beteg édesapámról. Egy falat sem menne le addig jóízűen a torkomon.

Treszka: (A levest hozza) Kezét csókolom, nagyságos bíró úr.

Mikes: Jó napot, Treszka!

Treszka: (Leteszi a leveses tálat) Jó étvágyat nagyságos bíró úr! (El.)

Mikes: Köszönöm, Treszka... (Máriához) A levél?

Mária: (Zsebéből kiveszi a levelet) Amíg te a levest fogyasztod, közben én felolvasom.

Mikes: Jól van... (mohón kanalaz).

Mária: (Felbontja a levelet, hosszan, ijedten néz bele.) Jenőkém!... Talán mégis ebéd után...

Mikes: Csak nem?
Mária: Nem... De...
Mikes: Csak olvasd.
Mária: *(Olvas)* Kedves öcsém! Szegény édesapánk állapota sajnos igen válságosra fordult...
Mikes: *(Ileteszi a kanalat)* Akkor a legközelebbi vonattal leutazom hozzá. Kérlek, folytasd!
Mária: ...Megkérdeztük tőle, nem kívánna-e téged látni? Kérdésünkre apa kinosan feltápáskodott párnáiról, tágranyitott szemmel, fájdalmasan az ajtó felé tekintett és azt mondta: ha azonnali halálát kívánjuk, úgy lépjen be meggyászolt fia. Ezután mélyen felsóhajtott és kimerülten visszadőlt ágyára.
Mikes: *(Könnyeit törli).*
Mária: ...Eszedbe ne jusson tehát, hogy hazajöjj, mert az izgalom biztosan megölné szegény édesapánkat. Talán a természet segít rajta...
Treszka: *(Disznótoros ételt hoz)* Ejnye hát!... Nem izlik a leves nagyságos bíró úr?
Mikes: Nem ebédelek...
Mária: Izleld csak meg, Jenőké! Pompás kolbász és májashurka... Treszka! a levest kiviheted.
Treszka: Igenis kérem! *(E!)*.
Mária: Egyél, Jenőké!...
Mikes: Nem, nem... Nem tudok.

3. jelenet.

Mikes, Mária, Gábor.

Gábor: *(VI. gimnazista, lelkendezve, kipirult arccal, gyorsléptekkel jön be a kerfi ajtón.)* Kezeit csókolom.
Mikes: Szervusz, fiam.
Mária: Hozott Isten!
Mikes: Miért vagy oly felhevült, Gabi?
Gábor: Megvertük a Weisz gyereket!
Mikes: Miért?
Gábor: Mert zsidó!
Mikes: Úgy tudom, Weisz a legjobb tanuló...
Gábor: Az nem számít.
Mária: Talán megbántott, Gabi?
Gábor: Nem.
Mikes: Akkor hát miért bántottad?
Gábor: Egyszerűen azért, mert zsidó. Arra való.
Mikes: S ki verte meg?
Gábor: Az egész VI. osztály.
Mikes: *(Felbátorodottan)* Gyáva bitangok!... Egy vezna zsidógyerek ellen az egész osztály.
Mária: *(Gábor ingén vércseppeket fedez fel.)* Mitől véres az inged Gabi?
Gábor: Amikor fejbekölintöttem azt a zsidót, rámfreccsent a vére... *(Mikeshez megy, mutogatja)* Nézd csak édesapám!... Látnod milyen a zsidóvér!... Egészen más még a színe is, mint az enyém.
Mikes: *(Elveszti önruralmát)* Ostoba fickó!... *(Kezét emeli Gáborra.)*
Mária: *(Gábor és Mikes közé áll, kifárt karral inkább Gábort védi)* Jenőké!... Csillapodjál...
Gábor: *(Daccal)* Most már magam is elhiszem, amit városszerte beszél-

nek, hogy te édesapám ennek a gyáva fajzatnak védelmezője vagy...

Mikes: Elég!... Tökfilkó!... Azonnal takarodj a szobába!... (*Izgatottan Máriához*)... Menj, vidd innen ki a fiadat, mert...

Mária: (*Gáborral el a lakásba*).

4. jelenet.

Mikes, Treszka.

Mikes: (*Idegesen jár fel és alá, majd az ablaknál megáll, elgondolkodik.*)

Treszka: Nagyságos bíró úr!

Mikes: Mi kell Treszka?

Treszka: Az imént itt járt az a szegény zsidó özvegyasszony, a Weiszné. Sirva panaszkolta, hogy a Gábor úrfi beverte a fia fejét. Most kötözi az orvos. Aztán meg össze-vissza tépdeste összekoldult pénzen vásárolt ünneplő ruháját...

Mikes: (*Félre, bosszusan*) Felháborító!... (*Treszkához*) És?...

Treszka: Nem akarta a nagyságos bíró urat zavarni, hát engem kért meg, mondjam el ezt a naccságos bíró úrnak és kérdezzem meg a bölcs bírótól: igazság-e ez?

Mikes: (*Ingerülten*) Nem igazság!... (*nyugodtabban*) Treszka, menj el holnap Weisznéhez és kérdezd meg, mi a kára. Megtérítem. Az orvost is én fizetem.

Treszka: Igenis kérem... Ejnye hát, egy falatot sem evett a naccságos bíró úr?

Mikes: (*Kelleflenül*) Nem!

Treszka: Megmondtam a naccságának, hogy a disznóság-féle helyett inkább jó töltött libanyakat készíttetett volna... Nem-igen bírja a naccságos bíró úr gyomra az effélét...

Mikes: Dehogyse bírja a gyomrom, Treszka. Az egészséges gyomor elemésztí a kavicsot, a vasszőget, de amit a zsidógyomor évezredek óta bevesz és elemészt, arra más gyomor nem képes...

Treszka: Talán készítek jó feketét naccságos bíró úr?

Mikes: Jó lesz, Treszka.

Treszka: Igenis kérem. (*Kiviszi az ebédef. El.*)

5. jelenet.

Mikes, Mária.

Mikes: (*Asztalhoz ül, tenyerére hajtja a fejét.*)

Mária: (*Lakásajtón jön ki és Mikes mellé ül.*)

Mikes: Lásd, Mária: mindezt neked köszönhetem. Nem engesztelhetem ki jó apámat, aki olyan keservesen nevelt fel és embert csinált belőlem. A saját fiam pedig vérbeli ellenségemmé lett.

Mária: Nézzed kérlek, Jenőké!... Mindezekért bőségesen kárpótol az, hogy levetted fiad melléről a sárga foltot és megmentetted a bántó mellőztetéstől és a megszégyenítő megkülönböztetéstől. Hátaról pedig levetted a hazug összetartás, kétes tradíciók, elavult dogmák és nyakatekert rituálék nehéz batyuját. És végtére — legyünk őszinték — ha látom a pajeszt, kaftánt és stramlit — nem tehetek róla — nem azonosíthatom magam viselőjükkal...

Mikes: A gólusban meggörnyedt beteg zsidó prototípusa vagy te is, aki más felekezetűeknél felfelé keresi a címet és rangot, hogy lent érvényesülhessen. Csak felfelé és kifelé gyakorolja az egyenlőség elvét. Multakon rágódik, nem előre, hanem hátra-

néz. Nem látja, hogy messze napkeleten új ország hajnala pir-
kad, ahol az új barázdából öntudatos, önérzetes, gerinces, meg-
újhodott zsidótípus kel ki. Én egyaránt szeretem a munkától
kérgeskezű névtelen chalucot, vagy a Nobeldíj glóriás Einstein
szellemóriást. Mindegy, ha munkazubbony vagy szmoking van
rajta. Mindegyik a vérem, testvérem...

6. jelenet.

Mikes, Mária, Treszka.

Treszka: Itt a fekete, naccságos bíró úr.

Mikes: Köszönöm szépen, Treszka.

Treszka: *(Kifelé indul, megboflik, majdnem elesik. El.)*

Mikes: *(Szürcsöli a feketét.)*

Kivülről: *(A zsinagóga ablakai kivilágosodnak, a Kol=Nidré bús melódiája szűrődik ki rajta.)*

Mikes: *(Önkéntelen mozdulattal leteszi a csészét.)*

Mária: Mintha sirást hallanék!... Talán a gyermek... *(Feláll, a la-
kába vezető ajtóhoz megy, óvatosan kinyitja azt és a szobába néz.)*
Alszik... *(Csendesen behuzza az ajtót.)*

Mikes: *(Máriával egyidőben feláll az asztaltól és kalapját teszi a fejére,
visszaül a székre és meghatottan hallgatja a melódiát.)*

Mária: *(Az asztalhoz megy) Miért vetted fel a kalapot?*

Mikes: *(Nem akarja elárulni az igazi okot. Az ablak felé tekint. Kifőró
fájdalom szorongatja forkát. Halkan.)... Fázom... (Összeborzad).
Zárd be az ablakot...*

Mária: *(Ablakhoz megy és bezárja azt.)*

Mikes: *(Miközben Mária az ablakot bezárja, ráborul az asztalra és ke-
servesen zokog.)*

Függöny.

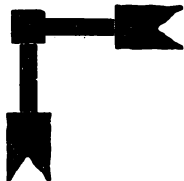
Csak a szerző előzetes engedélyével adható elő.

A pesti izraelita hitközség rabbinátságának felügye-
lete alatt álló

כשר KÓSER כשר
SZALÁMI- ÉS FÜSTÖLT-
HÚSÁRUGYÁR R. T.
BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 10.

Lakodalmakra, a va-
tásokra és ünne-
pélyekre különleges
felvágottak.
Vidékre naponta
csomagszállítás. —
Helybeli rendeléseket
házhoz szállítjuk.

TELEFON
J. 426—99

FIÓKÜZLET:
VII., EÖTVÖS-UTCA 4.
TELEFON: A. 254-40.

Lumpi.

Irtá: Tolnai Alfréd (Bratislava.)

Schlesinger kapitányt mindenki szerette. Jó humora számos derűs percet szerzett a frontélet kellemetlenségei között. Nem volt előtte semmi szent és semmi sérthetetlen, életet faragott mindenre, kifigurázott mindenkit. A brigadérosok, de a divizionárius is jókat kacagtak tréfáin, még akkor is, ha az ő rovásukra esett a móka. Groteszk figura volt az alacsony termetű, rövid lábú, pocakos, gömbölyű, nagy kobakú kapitány, az örökké mosolygó „Lumpi”. Melle széles volt, de rövidesen szűknek bizonyult a sok vitézségi kitüntetés elhelyezésére. Két sorba kellett ezeket rakni! Vitéz volt a kis öreg, s bár tizenegyszer sebesült meg, nagyobb vállalkozás nélküle nem történhetett meg. „Egy tucat sebesülés meg sem kóttyan” szokta mondani. A stabskompagnie parancsnoka volt, midőn a divízióhoz kerültem. A párizsi nagykövetség titkára volt a háború kitörésekor. A mozgósításkor átszökött a határokon, csak hogy eleget tehessen kötelességének. Mint tartalékos zászlós vonult be a tirolói lövészrezedhez, ahol csakhamar hadnagyi rangot nyert, majd egyik kitüntetést, egyik előléptetést a másik után kapta hőstetteiért. Zsidó volt látható rajta, aki ránézett. A tirolói lövészeknél ő volt az egyetlen zsidó tiszt.

Amikor jelentkeztem a térparancsnokságon, komolyságot erőltetett arcára, de a rangkülönbség ellenére sem állhattam meg, hogy le ne mosolyogjak a nálam fél méterrel alacsonyabb kapitányra.

A nagy offenzíva előtt az egyik bajtárs szabadságról visszatérvén, pappendeklire varrt felszerelést hozott neki ajándékba: kardocskát, csákócskát: „A vitéz Lumpi kapitánynak a hálás Hinterland” felírással. Lumpi jóízűt nevetett a tréfás ajándékon, csak úgy remegett bele pocakja.

Rövidesen megindult a nagy offenzíva és a divízió parancsnokság felkerült Topianóba.

Lumpi nap-nap után kiment a hatvan lépésnyire fekvő lövészárkokba — bár nem ez volt hivatása — és jó humorával, élcelődéseivel tartotta a legénységben a lelket. Majd Toldoba került a parancsnokság. Igen unalmas, véget nem érő állóharcban tespedtünk. Egy nyári hajnalon tábori telefonon jelentés érkezett, hogy nagy támadásra készülnek az olaszok. Lumpi izgatottan rohant lakása felé, revolvert vett magához és a közeli erdőn túl levő állások felé igyekezett.

— Hová, háová Schlesinger... kérdi a hadosztályparancsnok.

— Előre, kegyelmes uram... feleli Lumpi.

— Te itt maradsz. Nincs ott keresnivalód. Nézz inkább utána, hogy rendes ebédet kapjunk, ha visszajövünk. Három hónapja megy már a marhahús babfőzelékkel, babfőzelék marhahússal. — Szervusz.

Lumpi tekintete búsan mered parancsnoka után, majd pattogó káromkodásban önti ki haragját, dül-fül, futkos föl-alá a falu kis főterén, vitatkozik önmagával. Látszik, hogy nagyon dühös.

Dél felé jelenti az egyik dandár parancsnoksága, hogy hatvan és egynéhány fogoly között két átszökött indul a hadtestparancsnokság állomáshelye felé.

Lumpi kipirult arccal fogadja a hírt. Mint az éhes tigris az állatkerti ketrecben méri végig rövid lábaival Toldo főterét. Szólni senki nem mer hozzá, csak a szolgálati jelentést adjuk le röviden.

Megtorpan. Arca elsápad, merően néz az erdő felé. Feltűnnek a foglyok. Elől magas, szép arcú őrnagy. Közelünkbe érnek, Lumpi nekiugrik az őrnagynak, arcul üti, leköpdösi.

— Nesze neked, te áruló, te bitang... ordítja Lumpi magából kikelve. Közbevetjük magunkat, s alig tudjuk őt megfékezni.

— Százados úr ön téved. Én olasz vezérkari őrnagy vagyok. Ott hátul jön Batisti és Pinci... törli nagy nehezen a németet a fogoly őrnagy.

— Hadbíróság elé állítom kapitány urat!... mondja az időközben odakerült hadosztályparancsnok.